

DOMEN RADA VEŠTAKA SAOBRĀCAJNO-TEHNIČKE STRUKE

IMPROVED METHOD OF THE SIDE-ARRIVING CRASHES AVOIDANCE ANALYSIS

Milan Vujanić¹; Dragan Obradović²; Milan Božović³

XI Simpozijum
"Analiza složenih saobraćajnih nezgoda
i prevare u osiguranju"

Rezime: Veštak saobraćajno-tehničke struke je dužan da pri analizi saobraćajne nezgode koristi sva raspoloživa znanja, naučna i druga dostignuća iz oblasti kojom se bavi. Primena Zakona o bezbednosti saobraćaja na putevima i Pravilnika o saobraćajnoj signalizaciji za utvrđivanje spornih činjenica jeste domen rada veštaka saobraćajno-tehničke struke. Naime, rad veštaka saobraćajno-tehničke struke, u drugim oblastima, se zasniva isključivo na doslednoj primeni Zakona o bezbednosti saobraćaja na putevima i Pravilnika o saobraćajnoj signalizaciji. Izjašnjenje veštaka po pitanju vremena reagovanja alkoholisanog vozača nije u domenu rada veštaka saobraćajno-tehničke struke, ali je veštak saobraćajno-tehničke struke dužan da pri izradi Nalaza i mišljenja koristi podatke o vremenu reagovanja alkoholisanog vozača, ako u Spisu takvi podaci postoje.

KLJUČNE REČI: DOMEN RADA VEŠTAKA SAOBRĀCAJNO-TEHNIČKE STRUKE, VAŽENJE SAOBRĀCAJNE SIGNALIZACIJE, VREME REAGOVANJA

Abstract: Traffic safety experts obligation, in the process of traffic accident analysing, is to use all available practises, scientific and other achievements within the domain of his expertise. Implementation of Road traffic safety law and Traffic signalization rule book, as a mean to determine disputable facts, is within the traffic safety experts operating domain. Traffic safety profession practice in other domains is, namely, exclusively based on consistent use of Road traffic safety law and Traffic signalization rule book. Experts assessments about reaction time of drivers under the influence of alcohol is not within the traffic safety experts practice domain, but traffic safety expert, in the process of traffic accident analysis, is obligated to use information regarding reaction time of driver under the influence of alcohol (determined by medicine expert), if such data are available in.

KEY WORDS: TRAFFIC SAFETY EXPERTS PRACTICE DOMAIN, TRAFFIC SIGNALIZATION VALIDITY, REACTION TIME

¹ Saobraćajni fakultet, Beograd, vujanic@mail.com

² Nacionalni pravni i forenzički ekspertske centar, Beograd e-mail: nec.beograd@gmail.com

³ Traffic Safety Group, Beograd, m.bozovic@tsgserbia.com

1. UVOD

Analiza saobraćajne nezgode podrazumeva analizu uzroka i okolnosti pod kojima se saobraćajna nezgoda dogodila i pod kojima je saobraćajna nezgoda mogla biti izbegнута. Analiza uzroka i okolnosti ne znači samo utvrđivanje međusobnog položaja i brzina učesnika saobraćajne nezgode u trenutku sudara, već i analizu celokupne saobraćajne situacije. To pokazuje i sadržaj Nalaza i mišljenja veštaka.

Sastavni deo Nalaza i mišljenja veštaka je analiza podataka o:

- učesnicima nezgode;
- putu i vremenu;
- povredama učesnika nezgode;
- oštećenjima vozila;
- tragovima saobraćajne nezgode;

U Nalazu i mišljenju veštaka se nalazi i analiza brzina učesnika nezgode (neposredno pre kao i u trenutku saobraćajne nezgode), vremensko-prostorna analiza kao i mišljenje o propustima učesnika saobraćajne nezgode.

Veštak saobraćajno-tehničke struke je dužan da prilikom davanja Nalaza i mišljenja koristi: naučna, tehnička i druga dostignuća, kao i stručna znanja iz oblasti kojom se bavi; kao i znanja iz oblasti regulisanja saobraćaja, projektovanja saobraćajnica, utvrđivanja nivoa usluge i kapaciteta drumskih saobraćajnica, a koje se izučavaju na osnovnim studijama iz oblasti drumskog saobraćaja. Primenu ovakvih znanja veštaka saobraćajno-tehničke struke uređuje i Zakon o sudskim veštacima.

"Poslovi veštačenja, u smislu ovog zakona, predstavljaju stručne aktivnosti čijim se obavljanjem, **uz korišćenje naučnih, tehničkih i drugih dostignuća**, pružaju sudu ili drugom organu koji vodi postupak potrebna **stručna znanja** koja se koriste prilikom utvrđivanja, ocene ili razjašnjenja pravno relevantnih činjenica." (Član 2., Zakona o sudskim veštacima).

"Fizičko lice može biti imenovano za veštaka **ako pored opštih uslova za rad** u državnim organima propisanih zakonom **ispunjava i sledeće posebne uslove**:

1. da ima odgovarajuće stečeno visoko obrazovanje na studijama drugog stepena (diplomske akademske studije - master, specijalističke akademske studije, specijalističke strukovne studije), odnosno na osnovnim studijama, za određenu oblast veštačenja;
2. da ima najmanje pet godina radnog iskustva u struci;
3. da poseduje stručno znanje i praktična iskustva u određenoj oblasti veštačenja;
4. da je dostojan za obavljanje poslova veštačenja.

Izuzetno od stava 1. ovog člana, za veštaka može biti imenovano lice koje ima najmanje završenu srednju školu, ako za određenu oblast veštačenja nema dovoljno veštaka sa stečenim visokim obrazovanjem." (Član 6., Zakona o sudskim veštacima).

"Veštak **nestrucno obavlja veštačenje ako daje nepotpune**, nejasne, protivrečne ili **netačne nalaze.**" (Član 19. Stav 3., Zakona o sudskim veštacima).

Pod davanjem nepotpunih nalaza se podrazumeva i ne davanje odgovora po pitanjima koja se odnose na saobraćajnu signalizaciju, bezbedno odstojanje vozila koja se slete, okolnosti koje je vozač imao ili nije imao razloga da očekuje i sl.

Nisu retki odgovori veštaka da je postavljeno pitanje pravno (jer se odnosi na primenu Zakona o bezbednosti saobraćaja na putevima (dalje: ZBS) i pratećih podzakonskih propisa) i da veštak saobraćajno-tehničke struke nema dovoljno znanja da se izjašnjava po osnovu takvog pitanja. Da li je uvek tako i šta je domen rada veštaka saobraćajno-tehničke struke može se lako uočiti analizom oblasti rada diplomiranog inženjera saobraćaja.

Teško je objasniti da:

- u oblasti projektovanja saobraćajne signalizacije odgovorni projektant (diplomirani inženjer saobraćaja) odlučuje o mestu na putu na kome će biti postavljen određeni saobraćajni znak i o izboru saobraćajnog znaka koji će na tom mestu biti postavljen;
- diplomirani inženjer saobraćaja vrši reviziju bezbednosti elemenata puta u koje spada i revizija ispravnosti postavljene saobraćajne signalizacije;
- diplomirani inženjer saobraćaja edukuje vozače o značenju saobraćajne signalizacije;
- diplomirani inženjer saobraćaja edukuje vozače o Zakonskim obavezama upravljača puta kao i o preprekama na putu koje vozač ima razloga da očekuje;
- diplomirani inženjer saobraćaja (sudski veštak) "nema" znanja da se izjasni da li određeni saobraćajni znak "važi", pa smatra da odgovor na ovo pitanje daje isključivo sud.

Teško je objasniti i da:

- se diplomirani inženjer saobraćaja bavi nivoom usluge i kapacitetom drumske saobraćajnice;
- diplomirani inženjer saobraćaja edukuje vozače da bezbedno učestvuju u saobraćaju i pokazuje im kako da drže bezbedno odstojanje;
- diplomirani inženjer saobraćaja (sudski veštak) u slučaju saobraćajne nezgode u kojoj je došlo do sustizanja vozila koja se kreću u istom smeru nema znanja da se izjasni po pitanju bezbednog odstojanja između vozila koja se slete;
- se sudski veštak za oblast saobraćajno-tehničkog veštačenja izjašnjava po pitanju produženog vremena reagovanja alkoholisanog učesnika nezgode.

2. ANALIZA SAOBRĀCAJNE SIGNALIZACIJE

Projektovanje saobraćajne signalizacije podrazumeva izbor saobraćajnog znaka i izbor pozicije (lokacije) saobraćajnog znaka na putnoj mreži. Pri projektovanju saobraćajne signalizacije, odgovorni projektant mora da ispoštuje uslove koji se odnose na saobraćajnu signalizaciju, a koji su definisani u ZBS i u Pravilniku o saobraćajnoj signalizaciji (dalje: PSS). Odredbe ZBS i PSS se odnose i na učesnike u saobraćaju. Saobraćajna signalizacija predstavlja sistem elemenata namenjen za prenošenje jasne i jednoznačne poruke učesnicima u saobraćaju, u cilju bezbednog odvijanja saobraćaja.

Da bi učesnik u saobraćaju znao kakva poruka mu se prenosi saobraćajnim znakom, mora poznavati odredbe ZBS i PSS. Nepoznavanje tih odredaba ne opravdava takvog, nesvesnog učesnika u saobraćaju.

Odstupanje saobraćajne signalizacije od uslova definisanih u ZBS i PSS, predstavljaju odstupanje od jedinstvenog sistema namenjenog za prenošenje jasne i jednoznačne poruke učesnicima u saobraćaju. Pod ovakvim okolnostima se postavljaju pitanja:

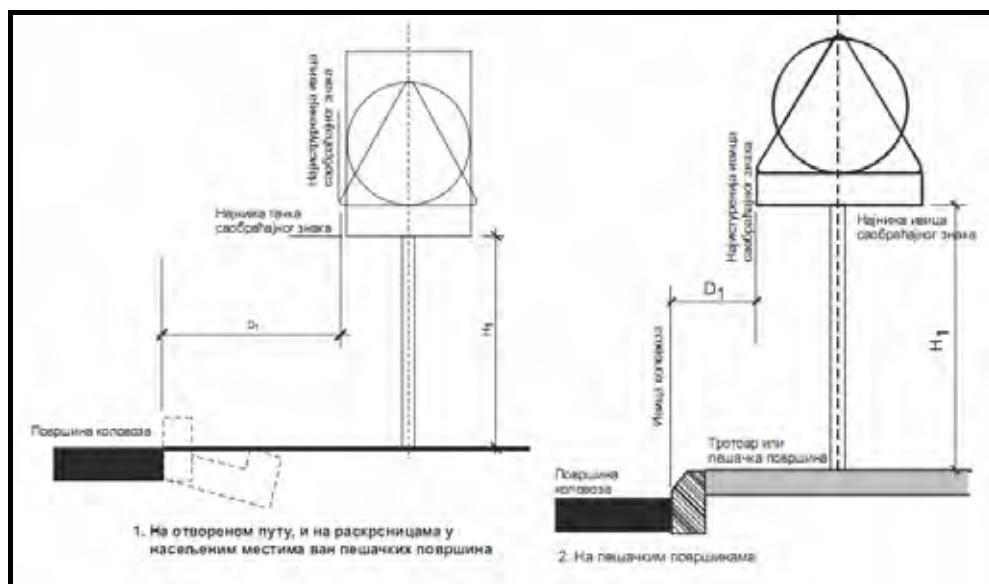
- Kakvu poruku prenosi saobraćajni znak koji nije postavljen u skladu sa odredbama ZBS i PSS? (Šta je značenje tog saobraćajnog znaka?)
- Da li važi saobraćajni znak koji nije postavljen u skladu sa odredbama ZBS i PSS?
- Da li je projektovano da se taj saobraćajni znak nalazi na tom mestu ili je "neko" zapravo da ukloni taj saobraćajni znak?
- Da li taj saobraćajni znak odstupa od ZBS i PSS zbog neodgovarajućeg održavanja ili je to "neko" postavio iz "drugih" razloga?

i konačno (sa aspekta učesnika u saobraćaju):

- Šta da radim (da li da poštujem znak ili ne)?
- Da li ovaj znak važi za mene?
- Da li su ovaj znak postavili "putari" iz nekih svojih razloga?
- Da li ovaj znak prenosi informaciju nekome ko nije učesnik u saobraćaju?

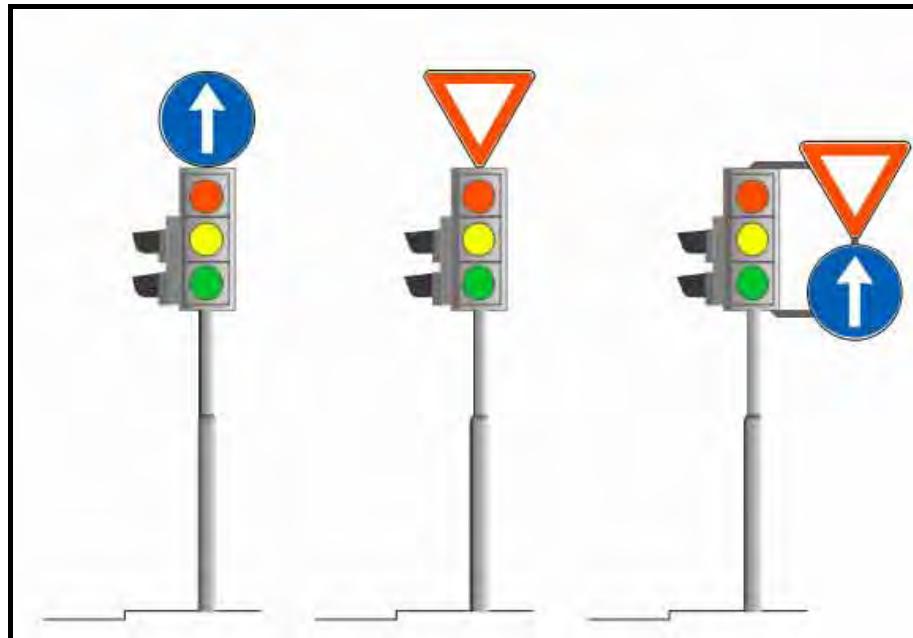
PSS definiše način postavljanja saobraćajnih znakova u smislu elemenata na koji se znakovi postavljaju, najvećeg broja saobraćajnih znakova koji se postavljaju na zajedničkom elementu i vrste saobraćajnih znakova koji se mogu postaviti na zajedničkom elementu.

PSS definiše način postavljanja saobraćajnih znakova (vidi Sliku br. 1) na stubu, u skladu sa kojima saobraćajni znak mora biti postavljen. Lice koje projektuje odnosno postavlja saobraćajnu signalizaciju mora ispoštovati uslove definisane u PSS-u.

Slika 1. Prikaz načina postavljanja saobraćajnog znaka na stubu (PSS)

PSS definiše i način postavljanja saobraćajnih znakova na stubu semafora (vidi Sliku br. 2). Ako se na stubu semafora postavlja jedan saobraćajni znak, tada se postavlja iznad semafora, na način da se donja ivica saobraćajnog znaka "naslanja" (dodiruje) semafor. Ako se na stubu semafora postavljaju dva saobraćajna znaka, tada se znakovi postavljaju udesno od desne ivice semafora (kako je to prikazano u PSS-u, vidi Sliku br. 2).

Slika 2. Prikaz načina postavljanja saobraćajnog znaka na stubu semafora (PSS)

"Važenje" saobraćajnog znaka koji nije postavljen u skladu sa odredbama PSS (na stubu ulične rasvete, električnoj banderi i drugim elementima koji PSS nisu predviđeni za postavljanje saobraćajne signalizacije) nije samo pravno pitanje, već i domen rada veštaka saobraćajno-tehničke struke. Ako bi bilo isključivo pravno pitanje, tada bi se izborom načina projektovanja i postavljanja saobraćajne signalizacije morala baviti isključivo pravna struka.

Pitanje dužine deonice puta na kojoj važi postavljeni saobraćajni znak jeste domen rada veštaka saobraćajno tehničke struke. PSS definiše na kojoj deonici puta važi saobraćajni znak. U skladu sa tim se i izrađuje projekat saobraćajne signalizacije.

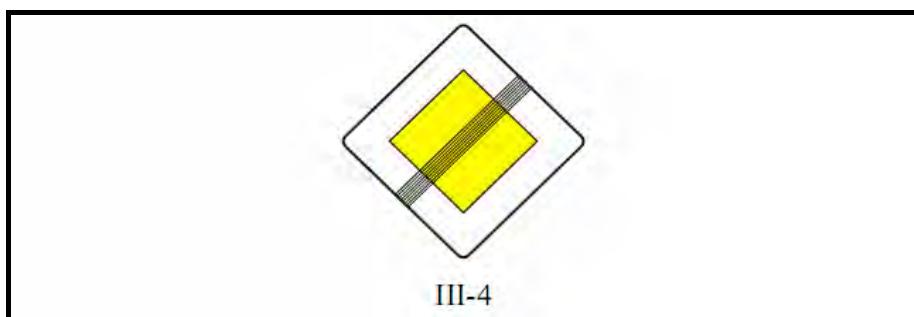
Slika 3. Prikaz saobraćajnog znaka III-3

"Znakovi izričitih naredbi moraju se ponovo postaviti posle svake raskrsnice sa drugim putem na putu na kome je takav znak postavljen, ako izričita naredba važi i posle navedene raskrsnice." (Član 108. PSS).

"Znak III-3 (put sa prvenstvom prolaza) postavlja se, po pravilu, na glavnim saobraćajnicama u naselju i na prilazu naselju, i to ispred raskrsnice." (Član 112., Stav 1., Tačka 5. PSS).

PSS jasno definiše da znakovi izričitih naredbi prestaju da važe nakon raskrsnice i da znakovi obaveštenja važe i nakon raskrsnice. Pri izradi projekta saobraćajne signalizacije

odgovorni projektant znakove izričitih naredbi mora ponovo postaviti i nakon raskrsnice (ako je predviđeno da izričita naredba nakon raskrsnice važi) i znakove obaveštenja (III-3) mora projektovati na način da se postavljaju ispred raskrsnice.

Slika 4. Prikaz saobraćajnog znaka III-4

Slika 5. Prikaz saobraćajnog znaka II-1

Utvrđivanje deonice puta na kojoj važi određeni saobraćajni znak (izričitih naredbi ili obaveštenja) jeste domen rada veštaka saobraćajno-tehničke struke i nije isključivo pravno pitanje. Stav da je utvrđivanje deonice puta na kojoj znak izričitih naredbi (ili obaveštenja) važi, isključivo pravno pitanje jer je definisano odredbama PSS, nije zasnovan na pravilima saobraćajno-tehničkog veštačenja. Veštaci su dužni da "uz korišćenje naučnih, tehničkih i drugih dostignuća pružaju sudu ili drugom organu koji vodi postupak potrebna stručna znanja koja se koriste prilikom utvrđivanja, ocene ili razjašnjenja pravno relevantnih činjenica". Kako je projektovanje saobraćajne signalizacije (od strane odgovornog projektanta) zasnovano na odredbama ZBS, to ocena važenja saobraćajne signalizacije spada u domen stručnih znanja kojima raspolažu veštaci saobraćajno-tehničke struke, pa je i ocena važenja saobraćajnog znaka na određenoj deonici puta domen rada veštaka saobraćajno-tehničke struke (vidi Primer br. 1).

U Primeru br. 1 su Opštinski i Okružni sud zauzeli isti stav i doneli presudu po kojoj je vozač teretnog vozila oglašen krivim zbog neustupanja prvenstva u prolazu vozilu koje teretnom vozilu dolazi sa desne strane. Nakon ulaganja žalbe sa nalazom i mišljenjem veštaka, Presudom Vrhovnog suda Srbije ukinute su presuda Okružnog i Opštinskog suda i predmet je vraćen na ponovno suđenje i nadležnost Opštinskom sudu.

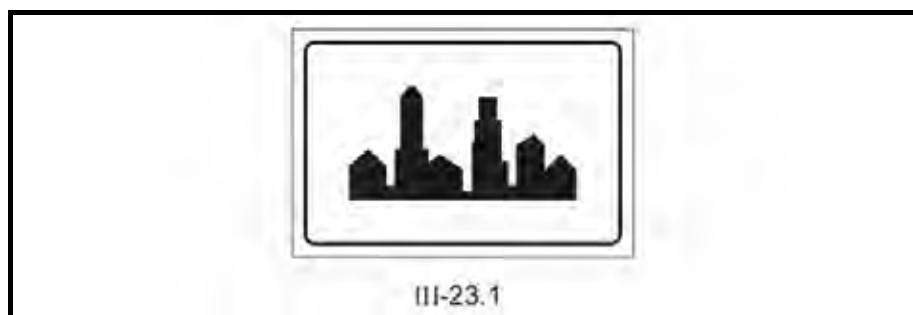
U Presudi Vrhovnog suda Srbije Kzp 522/09 od 17.11.2009. godine, je navedeno: "...Nai-me, postoji znatna sumnja u istinitost odlučnih činjenica, budući da prvostepeni sud nije na nesumnjiv način utvrdio da li je na bilo kom delu puta, kojim se kretao optuženi, za ulicu Bratstva Jedinstva postojao saobraćajni znak obaveštenja – put s prvenstvom prolaza, i ako jeste da li je ili nije na daljem delu tog puta postojao saobraćajni znak "završetak puta sa prvenstvom prolaza"...Međutim, sam izveštaj inspektora za prevoz u drumskom sao-

braćaju Opštinske uprave SO XXXXXXXX, je protivurečan sam sebi, zbog čega nije potpuno jasno da li je ulica Bratstva Jedinstva put s pravom prvenstvom prolaza ili ne...".

Odstupanje od davanja tačnog odgovora po pitanju važenja saobraćajnog znaka spada u "**nestrucno obavljanje veštačenja**", odnosno u davanje "**nepotpunog**" odnosno "**ne-tačnog**" nalaza. Ovakvo odstupanje pri izradi Nalaza i mišljenja veštaka utiče i na presudu suda, kao i na odugovlačenje postupka.

Značenje saobraćajnog znaka III-3 prestaje samo postavljanjem – nailaskom na saobraćajni znak III-4 ili saobraćajni znak II-1.

Specifična je situacija kada je u pitanju saobraćajna signalizacija koja označava naselje.

Slika 6. Prikaz saobraćajnog znaka III-23.1

Slika 7. Prikaz saobraćajnog znaka III-23.1

ZBS je definisao opšte ograničenje brzine u **naselju** i data je definicija naselja, odnosno uslovi koji moraju biti ispunjeni da bi se na određenoj deonici puta primenjivale odredbe ZBS-a koje se odnose na put u naselju.

"Naselje je izgrađen, funkcionalno objedinjen prostor, koji je namenjen za život i rad stanovnika, i čije su granice obeležene odgovarajućim saobraćajnim znakom." (Član 7., Stav 1., Tačka 30., ZBS).

Odgovorni projektant, pri projektovanju saobraćajne signalizacije, odlučuje o mestu na kome će biti postavljen saobraćajni znak III-23.1 i o mestu na kome će biti postavljen saobraćajni znak III-24.1. Uslovi koji moraju biti ispunjeni za postavljanje saobraćajnih znakova III-23.1 i III-24.1 su dati u definiciji naselja u ZBS-u. Ako bi utvrđivanje spornog pitanja (Da li se posmatrana deonica puta nalazi u naselju ili ne?) bilo isključivo pravno pitanje, tada bi mesto postavljanja saobraćajnog znaka III-23.1 i saobraćajnog znaka III 24.1 bilo isključivo pravno pitanje, pa odgovorni projektant ne bi smeо da projektuje ni saobraćajnu signalizaciju kojom se označava početak odnosno završetak naselja.

Utvrđivanje sporne činjenice (Da li se posmatrana deonica puta nalazi u naselju ili ne?) jeste domen rada veštaka saobraćajno-tehničke struke (vidi Primer br. 2). Kao što je odgovorni projektant dužan da projekat saobraćajne signalizacije izrađuje u skladu sa odredbama ZBS i PSS, tako je i veštak saobraćajno-tehničke struke dužan da svoj Nalaz i mišljenje, po pitanju važnih činjenica za sudski postupak, da i u skladu sa odredbama ZBS i PSS. Sama činjenica da odgovori na neka od pitanja, koja se postavljaju pred veštaka saobraćajno-tehničke struke, zahtevaju pažljivo razmatranje ZBS i PSS nije dovoljan razlog da se veštak saobraćajno-tehničke struke izjasni da takva pitanja nisu domen rada veštaka saobraćajno-tehničke struke. Pod ovakvim okolnostima, veštak saobraćajno-tehničke struke je dužan da odgovor da u skladu sa pravilima saobraćajno-tehničke struke vodeći pri tom računa o svom domenu rada.

3. ANALIZA UTICAJA ALKOHOLA NA VREME REAGOVANJA VOZAČA

Analiza uticaja alkohola na vreme reagovanja vozača nije domen rada veštaka saobraćajno-tehničke struke. Bez obzira na utvrđenu alkoholemiju vozača (u vreme nezgode), od strane veštaka medicinske struke i bez obzira na postojanje tabela (u Priručnicima za saobraćajno tehnička veštačenja) u kojima je dato vreme reagovanja vozača u zavisnosti od koncentracije alkohola u organizmu, veštak saobraćajno-tehničke struke nema znanja za utvrđivanje uticaja konkretne količine alkohola u organizmu na konkretnog vozača u vreme nezgode.

Uticaj alkohola u organizmu na reagovanje vozača je individualno i zavisi od niza okolnosti. Veštak saobraćajno-tehničke struke nema znanja niti je edukovan da utvrđuje uticaj konkretne količine alkohola na vreme reagovanja konkretnog vozača u vreme nezgode pod konkretnim okolnostima.

Ako u Spisu nema podataka o vremenu reagovanja vozača pod uticajem utvrđene koncentracije alkohola u organizmu (datih od strane veštaka medicinske struke), tada je zadatak veštaka saobraćajno-tehničke struke da u Nalazu i mišljenju navedu podatke o utvrđenoj koncentraciji alkohola u organizmu učesnika nezgode u vreme nezgode i da analizu saobraćajne nezgode vrše za slučaj vozača koji nije pod dejstvom alkohola.

Ako se u Spisu nalaze precizni podaci o vremenu reagovanja vozača pod dejstvom utvrđene koncentracije alkohola u organizmu (od strane veštaka medicinske struke), u vidu brojčanih vrednosti (utvrđenih od strane veštaka medicinske struke), tada je veštak dužan da takve podatke o vremenu reagovanja vozača koristi pri izradi Nalaza i mišljenja veštaka (vidi Sliku br. 8 i Primer br. 3).

3. Продужава се време психотехничке секунде; возачу треба више времена за процену ситуације у саобраћају, препознавању опасности и брзине и тачности реаговања; координација покрета руку и ногу бива нарушена. Уколико је време «психичке секунде» (време које протекне од тренутка уочавања опасности до тренутка предузимања радњи избегавања) код већине трезвих особа 0,75 секунди, тада је при количини алкохола од 1,4 то време 1,77секунди; Ризик од настанка саобраћајне незгоде се скоро експоненцијално повећава, а то значи да при количини алкохола од 1,4 промила ризик од саобраћајне незгоде је десет пута већи! (Медицинско-психолошки институт из Есена, Немачка);

Slika 8. Prikaz dela Nalaza i mišljenja veštaka medicinske struke

4. ZAKLJUČAK

Analiza saobraćajne nezgode je analiza uzroka i okolnosti pod kojima se saobraćajna nezgoda dogodila i pod kojima je saobraćajna nezgoda mogla biti izbegнута. Zadatak veštaka je da prilikom davanja Nalaza i mišljenja koristi naučna, tehnička i druga dostignuća, kao i stručna znanja iz oblasti kojom se bavi (što je definisano Zakonom o sudskim veštacima).

Davanje odgovora po pitanju koje se odnosi na primenu odredaba ZBS odnosno PSS nije uvek u domenu pravne struke. Ako se pitanje odnosi na deo ZBS odnosno PSS koji se primenjuje tokom drugih poslova saobraćajno-tehničke struke (projektovanje saobraćajne signalizacije, projektovanje drumskih saobraćajnica, edukaciju vozača, utvrđivanje kapaciteta i nivoa usluge drumskih saobraćajnica), tada je odgovor na postavljeno pitanje domen rada veštaka saobraćajno-tehničke struke.

Projektovanje saobraćajne signalizacije podrazumeva izbor saobraćajnog znaka i izbor pozicije (lokacije) saobraćajnog znaka na putnoj mreži uz primenu odredaba ZBS i PSS. Naime, uslovi pod kojima se vrši izbor saobraćajnog znaka i izbor lokacije saobraćajnog znaka su navedeni u ZBS i PSS. Ako je ovakva primena odredaba ZBS i PSS domen rada odgovornog projektanta, tada je i izjašnjenje veštaka po pitanju delova ZBS i PSS koji se odnose na saobraćajnu signalizaciju domen rada veštaka saobraćajno-tehničke struke.

Odstupanje veštaka saobraćajno-tehničke struke od izjašnjenja po pitanju uslova o saobraćajnoj signalizaciji koji su definisani u ZBS odnosno PSS spada u "**nestrucno obavljanje veštačenja**", odnosno u davanje "**nepotpunog**" odnosno "**netačnog**" nalaza. Ovakvo odstupanje pri izradi Nalaza i mišljenja veštaka utiče i na odgovarajuću odluku suda, kao i na odgovravajuće krivičnog ali i parničnog postupka, kada su u pitanju postupci naknade štete.

Utvrđivanje vremena reagovanja vozača pod dejstvom alkohola nije domen rada veštaka saobraćajno-tehničke struke. Veštak saobraćajno-tehničke struke je dužan da u Nalazu i mišljenju koristi podatke o vremenu reagovanja alkoholisanog vozača samo ako se u Spisu nalazi vreme reagovanja alkoholisanog vozača utvrđeno od strane lekara veštaka.

LITERATURA

- [1] Antić, B., Marković, N., Pešić, D. "Elementi vremensko-prostorne analize saobraćajne nezgode", *Zbornik radova VII Simpozijum sa međunarodnim učešćem o saobraćajno tehničkom veštačenju i proceni štete*, 275-288, Vrnjačka Banja, 2009.
- [2] Dragač, R., Vujanić, M. *Bezbednost saobraćaja II deo*, Saobraćajni fakultet, Beograd, 2002.
- [3] Rotim, F. *Elementi sigurnosti cestovnog prometa, Svezak 1 – Ekspertize saobraćajnih nezgoda*, JAZU Zagreb, 1990.
- [4] Kostić, S. *Tehnike bezbednosti i kontrole saobraćaja*, Univerzitet u Novom Sadu – Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad, 2002.
- [5] Vujanić, M. i dr. *Priručnik za saobraćajno-tehničko veštačenje 96*, MID Inženjering, Beograd, 1996.
- [6] Vujanić, M. i dr. *Priručnik za saobraćajno-tehničko vještačenje i procjene šteta na vozilima*, MODUL, Bačka Luka, 2000.
- [7] Vujanić, M., Antić, B., Pešić, D. *Zbirka zadataka iz bezbednosti saobraćaja sa praktikumom – 1. deo*, Saobraćajni fakultet, Beograd, 2012.
- [8] Zakon o sudskim veštacima, („Sl. glasnik RS”, br. 44/2010)
- [9] Zakon o bezbednosti saobraćaja na putevima(„Sl. glasnik RS”, br. 41/2009)
- [10] Pravilnik o saobraćajnoj signalizaciji(„Sl. glasnik RS“ 26/2010)
- [11] Ekspertize saobraćajnih nezgoda, Institut Saobraćajnog fakulteta u Beogradu

